

MARIA KOLA-BEZKA

INWESTYCJE JAPOŃSKIE W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM

Streszczenie: W artykule przedstawiono zmiany w strukturze kapitału zagranicznego w województwie kujawsko-pomorskim według kraju pochodzenia w latach 2003–2007, wskazując na znaczny wzrost zarówno udziału, jak i wartości kapitału pochodzącego z Japonii. Scharakteryzowano podstrefę Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Ostaszewie, w której ulokowana została znaczna część tego kapitału. Dokonano również wstępnej, bardzo ogólnej oceny oddziaływania przedsiębiorstw z udziałem kapitału japońskiego na gospodarkę regionu w obszarze zatrudnienia oraz sektorów produkcji o różnym stopniu zaawansowania technologicznego.

Słowa kluczowe: inwestycje japońskie, Crystal Park w Ostaszewie.

1. WSTĘP

Województwo kujawsko-pomorskie w rankingach konkurencyjności i atrakcyjności inwestycyjnej regionów Polski zajmuje wciąż odległe pozycje¹. Wskaźniki charakteryzujące gospodarkę regionalną, takie jak produkt krajowy brutto na mieszkańca i stopa bezrobocia przyjmują wartości niższe od przeciętnych dla

¹ W rankingach atrakcyjności inwestycyjnej województw sporządzanych corocznie przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową województwo kujawsko-pomorskie w ostatnich trzech latach (tzn. w 2006 r., 2007 r. i 2008 r.) zajmowało 11 pozycję. Warto jednak zaznaczyć, że w rankingu z 2008 r. w grupie najbardziej atrakcyjnych polskich podregionów dla działalności przemysłowej, usługowej oraz zaawansowanej technologicznie znalazł się podregion bydgosko-toruński. Zob. szerzej: T. Kalinowski (red.), *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2006*, IBnGR, Gdańsk 2006; T. Kalinowski (red.), *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2007*, IBnGR, Gdańsk 2007; T. Kalinowski (red.), *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2008*, IBnGR, Gdańsk 2008.

kraju². Dla zdynamizowania rozwoju gospodarczego regionu szczególnie istotny jest napływ dodatkowego kapitału inwestycyjnego, w tym zwłaszcza w postaci bezpośrednich inwestycji zagranicznych³.

Wartość kapitału zagranicznego w postaci inwestycji bezpośrednich i liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego ulokowanych w województwie kujawsko-pomorskim, w porównaniu do innych województw Polski, nie jest imponująca. Jednak z roku na rok zarówno wartość kapitału zagranicznego, jak i liczba przedsiębiorstw z udziałem zagranicznym wzrastają. Sprzyjają temu m.in. aktywne działania władz samorządowych związane z pozyskiwaniem inwestorów zagranicznych, zwłaszcza takich, którzy działają w sektorach zaawansowanych technologicznie. Przykładem takiej aktywności było utworzenie na terenie województwa w 2006 r. podstrefy Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Ostaszewie, której funkcjonowanie przyczyniło się do znaczącej zmiany struktury kapitału zagranicznego w województwie według kraju pochodzenia.

2. STRUKTURA KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM WEDŁUG KRAJU POCHODZENIA W LATACH 2003–2007

Na koniec 2007 r. w województwie kujawsko-pomorskim działalność gospodarczą prowadziło 520 przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego⁴.

² Produkt krajowy brutto (PKB) *per capita* w województwie kujawsko-pomorskim w 2006 r. wynosił 87,4% przeciętnego PKB *per capita* w Polsce. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie kujawsko-pomorskim w 2007 r. wynosiła 14,9%, podczas gdy w Polsce była równa 11,2%. [<http://www.stat.gov.pl>] (23.03.2009).

³ Należy przy tym pamiętać, że największe pozytywne efekty dla gospodarki regionu przynosi taka działalność inwestorów zagranicznych, której specyfika (zwłaszcza poziom kapitału- i pracochłonności) odpowiada poziomowi jego rozwoju społeczno-gospodarczego i potrzebom regionalnego rynku pracy. Zob. szerzej: M. Kuzel, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne – informacje wprowadzające*, [w:] M. Kola-Bezka, M. Kuzel, I. Sobczak, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w województwie kujawsko-pomorskim – stan i znaczenie kapitału dla gospodarki województwa*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2009.

⁴ Należy zaznaczyć, że jest to liczba przedsiębiorstw aktywnych, objętych badaniami Głównego Urzędu Statystycznego (GUS). Podmiotów tych jest o wiele mniej, niż wynikałoby to z ewidencji przedsiębiorstw w krajowym rejestrze urzędowym gospodarki narodowej REGON, ponieważ nie wszystkie przedsiębiorstwa, które zostały wpisane do rejestru REGON prowadzą działalność gospodarczą i nie wszystkie składają sprawozdania do Głównego Urzędu Statystycznego (choćby formalnie mają taki obowiązek). Na temat różnic pomiędzy liczbą przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego w województwie kujawsko-pomorskim zarejestrowanych w rejestrze REGON i liczbą przedsiębiorstw objętych badaniami GUS zob. szerzej: M. Kuzel, *Przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego w województwie kujawsko-pomorskim na tle kraju*, [w:] M. Kola-Bezka, M. Kuzel, I. Sobczak, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w województwie kujawsko-pomorskim – stan i znaczenie kapitału dla gospodarki województwa*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2009.

Wartość kapitału podstawowego w tych przedsiębiorstwach przypadającego na udziałowców zagranicznych była równa 1917,72 mln zł. Ponad 99,0% tej kwoty stanowił kapitał pochodzący z krajów należących do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), a ponad 68,0% – z krajów Unii Europejskiej (UE) (tabela 1).

Tabela 1. Podstawowy kapitał zagraniczny w przedsiębiorstwach zlokalizowanych w województwie kujawsko-pomorskim według kraju pochodzenia udziałowców w latach 2003–2007 (stan na 31 grudnia danego roku)

Kraje	2003		2004		2005		2006		2007	
	tys. zł	udział (%)	tys. zł	udział (%)	tys. zł	udział (%)	tys. zł	udział (%)	tys. zł	udział (%)
Kraje UE	896 646,0	88,1	1 082 306,0	85,5	1 323 605,8	87,2	1 446 415,9	86,3	1 319 291,8	68,8
Kraje OECD	1 003 028,0	98,5	1 259 484,0	99,5	1 494 560,0	98,5	1 665 885,4	99,4	1 904 600,8	99,3
Ogółem:	1 018 127,0	100,0	1 265 424,0	100,0	1 517 974,8	100,0	1 676 209,4	100,0	1 917 717,3	100,0
<i>z czego na poszczególne kraje przypada:</i>										
Austria	39 352,0	3,9	58 340,0	4,6	54 784,0	3,6	58 085,0	3,5	70 761,0	3,7
Dania	36 588,0	3,6	42 987,0	3,4	67 215,0	4,4	92 994,0	5,5	67 486,0	3,5
Francja	33 029,0	3,2	58 752,0	4,6	56 661,0	3,7	64 113,0	3,8	63 125,0	3,3
Hiszpania	3 949,0	0,4	4 549,0	0,4	5 645,0	0,4	5 350,0	0,3	20 575,0	1,1
Japonia	1 370,0	0,1	1 370,0	0,1	1 250,0	0,1	55 250,0	3,3	432 050,0	22,5
Niderlandy	320 501,0	31,5	357 789,0	28,3	560 685,0	36,9	632 788,0	37,8	517 316,0	27,0
Niemcy	395 598,0	38,9	400 242,0	31,6	406 798,0	26,8	419 135,5	25,0	394 488,0	20,6
Szwajcaria	25 702,0	2,5	25 441,0	2,0	25 441,0	1,7	25 720,0	1,5	25 910,0	1,4
W. Brytania	32 915,0	3,2	41 719,0	3,3	42 634,5	2,8	43 559,0	2,6	52 368,0	2,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, *Działalność gospodarcza podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2003–2004*, Bydgoszcz 2006, s. 16; Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, *Działalność spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie kujawsko-pomorskim w 2007 r.*, Bydgoszcz, marzec 2009 r., opracowanie sygnałowe, s. 4; niepublikowane dane Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy (dot. lat 2005 i 2006).

W latach 2003–2006 zdecydowanie największy udział w całkowitej wartości podstawowego kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie kujawsko-pomorskim stanowił kapitał pochodzący z dwóch krajów UE – Niemiec i Niderlandów. Średnioroczny udział kapitału zagranicznego z tych krajów w okresie 2003–2006 wynosił 64,2%. Przy czym, w latach 2003 i 2004 pierwsze miejsce pod względem wartości kapitału zagranicznego zajmował kapitał pochodzący z Niemiec (odpowiednio 38,9% i 31,6%), a drugie miejsce – kapitał pochodzący z Niderlandów (odpowiednio 31,5% i 28,3%). Natomiast od 2005 r. na pierwszym miejscu pod względem wartości kapitału plasował się kapitał zagraniczny pochodzący z Niderlandów (36,9% w 2005 r. i 37,8% w 2006 r.), a na drugiej pozycji znajdował się kapitał z Niemiec (odpowiednio 26,8% i 25,0%).

Udział wartości kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie kujawsko-pomorskim pochodzącego z pozostałych krajów w wartości kapitału zagranicznego ogółem na koniec 2006 r. wynosił łącznie 37,2%. Największą wartościowo część tego kapitału pochodziła z Danii (0,09 mld zł, co stanowiło 5,5% wartości kapitału zagranicznego w regionie). Udziały kapitału pochodzącego z innych krajów nie przekraczały 4,0%.

Struktura kapitału zagranicznego według kraju pochodzenia na koniec 2007 r. znacznie różniła się od struktury w poprzednich latach. Mimo że w strukturze tej największy udział miał nadal kapitał pochodzący z Niderlandów (27,0%), to jego wartość była mniejsza niż na koniec 2006 r. (na koniec 2006 r. wynosiła 632,8 mln zł, a na koniec 2007 r. – 517,3 mln zł). Zmniejszyła się również wartość kapitału pochodzącego z Niemiec (z 419,1 mln zł na koniec 2006 r. do 394,5 mln zł na koniec 2007 r.), a udział kapitału niemieckiego w strukturze całkowitego kapitału podstawowego na koniec 2007 r. był równy 20,6%, plasując się na trzeciej pozycji. Na drugim miejscu pod względem udziału w całkowitym kapitale podstawowym znalazł się kapitał japoński (22,5%). Jego wartość na koniec 2007 r. wynosiła 432,1 mln zł i była prawie 8 razy większa niż na koniec 2006 r. oraz ponad 315 razy większa niż na koniec 2003 r. Na koniec 2007 r. w porównaniu do 2006 r. prawie 4-krotnie wzrosła wartość kapitału hiszpańskiego, jednak jego udział w całkowitym kapitale podstawowym przedsiębiorstw w regionie pozostał niewielki (na koniec 2007 r. był równy 1,1%). Udziały kapitału zagranicznego pochodzącego z pozostałych krajów na koniec 2007 r. wynosiły łącznie 28,8%.

Znaczący wzrost wartości kapitału zagranicznego pochodzącego z Japonii w kapitale podstawowym przedsiębiorstw zlokalizowanych w województwie kujawsko-pomorskim był związany z utworzeniem w tym regionie w 2006 r. podstrefy Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Ostaszewie (tzw. Crystal Parku), w której do grudnia 2007 r. ulokowało się kilkanaście przedsiębiorstw japońskich prowadzących działalność przede wszystkim w sektorach zaawansowanych technologicznie.

3. CRYSTAL PARK W OSTASZEWIE⁵

Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna (PSSE) powstała 11 lipca 2001 r. w wyniku połączenia Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Żarnowiec” i Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Tczew”, które zostały ustanowione rozporządzeniami Rady Ministrów we wrześniu 1997 r. na 20 lat. Przesłankami do ich powołania były: likwidacja wysokiego bezrobocia poprzez stworzenie nowych miejsc pracy, rozwój produkcji w nowych gałęziach przemysłu oraz efektywne wykorzystanie ist-

⁵ O ile nie zaznaczono inaczej, informacje o Crystal Parku w Ostaszewie zostały zaczerpnięte z materiałów uzyskanych z Kujawsko-Pomorskiego Biura Terenowego Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej Sp. z o.o. w Toruniu.

niejących budynków i infrastruktury pozostałych po przerwanej budowie Elektrycznej Jądrowej „Żarnowiec”⁶. PSSE zarządza Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna Sp. z o.o. z siedzibą w Sopocie.

PSSE obejmuje 19 terenów inwestycyjnych w trzech województwach: kujawsko-pomorskim (567,34 ha), pomorskim (445,52 ha) i zachodniopomorskim (150,00 ha)⁷. Wykaz terenów inwestycyjnych zlokalizowanych w województwie kujawsko-pomorskim, dane o ich powierzchni całkowitej i największych przedsiębiorstwach działających na ich terenie zaprezentowano w tabeli 2.

Tabela 2. Tereny inwestycyjne Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w województwie kujawsko-pomorskim

Lokalizacja	Powierzchnia całkowita (ha)	Największe przedsiębiorstwa
Ostaszewo, gmina Łysomice, powiat toruński (Crystal Park)	177,61	Sharp Manufacturing Poland Sp. z o.o.
Barcin, gmina Bracin, powiat żniński	100,00	Lafarge Cement SA
miasto Świecie	166,00	Mondi Świecie SA
miasto Grudziądz (Regionalny Park PSSE w Grudziądzu)	115,91	Polpak Papier Sp. z o.o.
Kowalewo Pomorskie, gmina Kowalewo Pomorskie	7,82	Plastica Sp. z o.o.

Źródło: <http://www.strefa.gda.pl> [23.03.2009].

Wartość nakładów planowanych do poniesienia przez inwestorów w związku z ulokowaniem działalności na terenach położonych w miejscowościach województwa kujawsko-pomorskiego, które należą do PSSE oraz liczbę planowanych do utworzenia przez nich miejsc pracy prezentuje tabela 3.

PSSE objęła także swym patronatem tereny inwestycyjne – działki o atrakcyjnej lokalizacji, dobrze przygotowane pod inwestycje, które mogą być objęte granicami strefy na potrzeby konkretnego inwestora. W województwie kujawsko-pomorskim jest to teren o powierzchni 40 ha zlokalizowany we Włocławku⁸.

Crystal Park, w którym działalność gospodarczą prowadzą wyłącznie przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego, głównie pochodzenia japońskiego (tabela 4), jest największą podstrefą PSSE zlokalizowaną w województwie kujawsko-pomorskim zarówno pod względem powierzchni, wartości ulokowanego przez inwestorów kapitału oraz utworzonych przez nich miejsc pracy (por. tabele 2 i 3).

⁶ Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 15 kwietnia 2005 r. w sprawie ustalenia planu rozwoju Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, Dz.U. 2005 Nr 81 poz. 707 z późniejszymi zmianami.

⁷ <http://www.strefa.gda.pl> [23.03.2009].

⁸ Pod patronatem PSSE znajdują się również tereny w województwie pomorskim: w Człuchowie (o powierzchni 76 ha), Prabutach (17,2 ha) i w Malborku (5,3 ha). <http://www.strefa.gda.pl> [23.03.2009].

Tabela 3. Wartość nakładów inwestycyjnych i liczba utworzonych miejsc pracy zadeklarowane przez inwestorów w zezwoleniach na prowadzenie działalności w PSSE w województwie kujawsko-pomorskim według miejsca lokalizacji inwestycji

Miejscowość	Wartość nakładów inwestycyjnych*	Zatrudnienie (w przeliczeniu na pełne etaty)*
Ostaszewo	1060,00 mln zł (w tym zrealizowane: 591,04 mln zł)	4430 (w tym zrealizowane: 3928)
Barcin	320-350 mln euro	b.d.
Świecie	836,00 mln zł	981
Grudziądz	167,00 mln zł	180
Kowalewo Pomorskie	90,00 mln zł	150

Uwagi: * Dane dotyczące inwestycji w Ostaszewie, Świeciu i Grudziądzu przedstawiono według stanu na 31.12.2007 r. Dane dotyczące inwestycji w Kowalewie Pomorskim zaczerpnięto z notki informacyjnej zamieszczonej na stronie internetowej Ministerstwa Gospodarki w dniu 20.03.2009 r. Dane dotyczące inwestycji w Barcinie zaczerpnięto z notki informacyjnej zamieszczonej na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w dniu 15.05.2008 r. B.d. – brak danych.

Źródło: Materiały uzyskane z Kujawsko-Pomorskiego Biura Terenowego Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej Sp. z o.o. w Toruniu; <http://www.mg.gov.pl> [23.03.2009]; <http://www.kujawsko-pomorskie.pl> [23.03.2009].

Crystal Park został utworzony na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 grudnia 2006 r. w sprawie pomorskiej specjalnej strefy ekonomicznej⁹. Poszerzenie PSSE o tereny zlokalizowane pod Toruniem zostało dokonane z myślą o przyciągnięciu do regionu japońskiego koncernu Sharp, który poszukiwał dogodnej lokalizacji dla swojego zakładu produkującego moduły ciekłokrystaliczne LCD. Dogodne warunki funkcjonowania w Crystal Parku tworzono także z myślą o jego kooperantach, których napływ był spodziewaną naturalną konsekwencją ulokowania w regionie inwestycji Sharp.

Na podstawie umowy wielostronnej *Memorandum of Understanding* zawartej pomiędzy: PSSE, Ministerstwem Gospodarki, Urzędem Marszałkowskim Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Urzędem Gminy Łysomice i Sharp Manufacturing Poland Sp. z o.o., PSSE zobowiązała się do wykonania na rzecz Crystal Parku szeregu zadań inwestycyjnych w celu przygotowania tych terenów do pełnienia funkcji przemysłowej. Były to: budowa głównego punktu zasilania, przeniesienie linii 110 kV, przebudowa rowu melioracyjnego, budowa sieci wodno-kanalizacyjnej, deszczowej, gazowej, teletechnicznej i elektrycznej (15kV), a także budowa dwóch zbiorników retencyjnych i dwóch zbiorników wodociągowych oraz 10 km dróg wewnętrznych. Łączny koszt inwestycji wyniósł ponad 100 mln zł.

Początkowo Crystal Park obejmował obszar o powierzchni 134,95 ha. Wraz z rosnącym zainteresowaniem inwestorów zagranicznych lokowaniem na jego terenie nowych inwestycji, przyłączono do niego kolejne działki. Według stanu na koniec lutego 2009 r. obszar Podstrefy PSSE w Ostaszewie wynosił 177,61 ha, przy czym do zagospodarowania pozostało 5,0 ha.

⁹ Dz.U. 2006 Nr 228 poz. 1667.

Tabela 4. Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym działające w Crystal Parku

Nazwa przedsiębiorstwa	Przedmiot działalności przedsiębiorstwa	Inwestor/inwestorzy (kraj pochodzenia kapitału)
Sharp Manufacturing Poland Sp. z o.o.	Produkcja modułów do telewizorów ciekłokrystalicznych LCD	Sharp Corporation (Japonia)
Orion Electric Poland Sp. z o.o.	Produkcja odbiorników TV, głównie w technologii LCD	Orion Electric Ltd. (Wielka Brytania)
Sumika Electronic Materials Poland Sp. z o.o.	Produkcja filmów polaryzacyjnych i płytek dyfuzyjnych do paneli ciekłokrystalicznych do ekranów LCD	Sumitomo Chemical (Japonia)
Poland Tokai Okaya Manufacturing Sp. z o.o.	Obróbka arkuszy metalowych przy wykorzystaniu najnowocześniejszych obrabiarek i pras	Tokai Pressing, Okaya&Co. Ltd. (Japonia)
Tensho Poland Corporation Sp. z o.o.	Produkcja obudów z tworzyw sztucznych do telewizorów i paneli	Tensho Electric Industries (Japonia)
Sohbi Craft Poland Sp. z o.o.	Produkcja precyzyjnych elementów tłoczonych	Sohbi Kohgei Co. Ltd., Hanwa Co. Ltd. (Japonia)
Kimoto Poland Sp. z o.o.	Produkcja podzespołów elektronicznych do urządzeń LCD	Kimoto Co. (Japonia)
U-Tec Poland Sp. z o.o.	Produkcja opakowań	U-Tec Corporation (Japonia)
Nyk Logistics Polska Sp. z o.o.	Usługi logistyczne	Nyk Logistics (Japonia)
Nissin Logistics Poland Sp. z o.o.	Usługi logistyczne	Nissin Corporation (Niemcy)

Uwagi: Tabela zawiera informacje według stanu na 1.01.2008 r.

Źródło: Materiały uzyskane z Kujawsko-Pomorskiego Biura Terenowego Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej Sp. z o.o. w Toruniu.

Minimalna wartość nakładów inwestycyjnych określona w zezwoleniu na prowadzenie działalności gospodarczej wydawanym inwestorom w Crystal Parku, podobnie jak we wszystkich SSE w Polsce, wynosi 100 tys. euro. Działalność podjęta w wyniku realizacji takiej inwestycji musi być prowadzona zgodnie z warunkami zezwolenia i zachowania prawa własności do składników majątkowych, z którymi związane były wydatki inwestycyjne przez co najmniej 5 lat (lub 3 lata w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw). Warunkiem udzielenia pomocy publicznej (w formie zwolnień podatkowych) z tytułu nowej inwestycji jest również udział własny przedsiębiorcy w nakładach związanych z tą inwestycją na poziomie co najmniej 25%¹⁰.

¹⁰ Warunki udzielania pomocy publicznej przedsiębiorstwom, które spełnią warunki określone w zezwoleniu na prowadzenie działalności gospodarczej w specjalnej strefie ekonomicznej zawarte są w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 października 2006 roku w sprawie ustalenia mapy pomocy regionalnej, Dz.U. 2006 Nr 190 poz. 1402.

4. ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘBIORSTW Z UDZIAŁEM KAPITAŁU JAPOŃSKIEGO NA GOSPODARKĘ REGIONU

Stworzenie korzystnych warunków do inwestowania przedsiębiorstwom z udziałem japońskim poprzez utworzenie na terenie województwa kujawsko-pomorskiego Crystal Parku było związane z oczekiwaniami władz samorządowych regionu dotyczącymi zdynamizowania jego rozwoju gospodarczego poprzez napływ dodatkowego kapitału i ulokowanie go w sektory zaawansowane technologicznie.

Wydaje się, że ze względu na znaczny wzrost udziału kapitału japońskiego w całkowitym kapitale podstawowym przedsiębiorstw z udziałem zagranicznym w województwie kujawsko-pomorskim na koniec 2007 r. w porównaniu do lat poprzednich, spowodowany w głównej mierze stworzeniem preferencyjnych warunków prowadzenia działalności gospodarczej w Crystal Parku, wpływ przedsiębiorstw z udziałem kapitału japońskiego na gospodarkę tego regionu rzeczywiście będzie odczuwalny.

Należy przy tym zaznaczyć, że zbadanie tego wpływu jest bardzo trudne z kilku powodów. Po pierwsze, przedsiębiorstwa z udziałem kapitału japońskiego prowadzą działalność w województwie kujawsko-pomorskim stosunkowo niedługo (oficjalne otwarcie Crystal Parku miało miejsce w 2006 r.). Po drugie, przedsiębiorstwa te nie są chętne do udzielania informacji na swój temat, przez co również zarządzający PSSE nie udziela o nich informacji (poza zbiorczymi zestawieniami o bardzo ogólnej treści). Po trzecie, również Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, powołując się na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej, nie udostępnia danych, które pozwoliłyby scharakteryzować nieliczną grupę przedsiębiorstw z udziałem kapitału japońskiego, określić ich wyniki finansowe oraz bezpośredni wpływ na gospodarkę województwa kujawsko-pomorskiego. Posługując się jednak pewnymi zbiorczymi zestawieniami danych dotyczących przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego w tym regionie, można spróbować określić znaczenie przedsiębiorstw z udziałem kapitału japońskiego dla gospodarki tego województwa.

W województwie kujawsko-pomorskim powoli zwiększa się zaangażowanie inwestorów zagranicznych w działach gospodarki intensywnych technologicznie. Wskazuje na to analiza danych dotyczących zaangażowania kapitału zagranicznego w przetwórstwo przemysłowe (tabela 5)¹¹.

¹¹ Na temat struktury kapitału zagranicznego w zaangażowanego w przetwórstwo przemysłowe w województwie kujawsko-pomorskim według stopnia zaawansowania technologicznego zob. szerzej: M. Kola-Bezka, *Struktura kapitału zagranicznego w województwie kujawsko-pomorskim*, [w:] M. Kola-Bezka, M. Kuzel, I. Sobczak, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w województwie kujawsko-pomorskim – stan i znaczenie kapitału dla gospodarki województwa*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2009.

Tabela 5. Kapitał zagraniczny w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego w województwie kujawsko-pomorskim w sekcji przetwórstwo przemysłowe według stopnia zaawansowania technologicznego w latach 1999 i 2006

Wyszczególnienie	1999		2006	
	mln zł	%	mln zł	%
Działy pracochłonne	157,4	40,7	322,1	25,5
Działy surowcochłonne	28,6	7,4	59,9	4,7
Działy standardowej produkcji o bazowej technologii	38,8	10,0	86,9	6,9
Działy technologicznie intensywne oparte na dostawach komponentów	39,0	10,1	151,5	12,0
Działy technologicznie intensywne oparte na technologii innowacyjnej	16,6	4,3	29,7	2,3
Pozostałe*	106,8	27,5	615,3	48,6
Ogółem:	387,2	100,0	1 265,4	100,0

Uwaga: * Działy, których, ze względu na brak danych dotyczących wartości kapitału zagranicznego, wynikający z konieczności zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej, nie można było uwzględnić w prezentowanej klasyfikacji.

Objaśnienia: do działów pracochłonnych zaliczono: produkcję artykułów spożywczych i napojów, włókiennictwo, produkcję odzieży i wyrobów futrzarskich, produkcję skór wyprawionych i wyrobów ze skór wyprawionych oraz przetwarzanie odpadów; do działów surowcochłonnych zaliczono: produkcję drewna i wyrobów z drewna oraz korka (z wyłączeniem mebli), wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania, produkcję masy włóknistej, papieru oraz wyrobów z papieru, produkcję mebli oraz wytwarzanie koksu, produktów rafinacji ropy naftowej i paliw jądrowych; do działów standardowej produkcji o bazowej technologii zaliczono: działalność wydawniczą, poligrafię i reprodukcję zapisanych nośników informacji, produkcję wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych, produkcję metali oraz produkcję metalowych wyrobów gotowych z wyłączeniem maszyn i urządzeń; do działów technologicznie intensywnych opartych na dostawach komponentów zaliczono: produkcję wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych oraz produkcję maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowaną; do działów technologicznie intensywnych opartych na technologii innowacyjnej zaliczono: produkcję wyrobów chemicznych, produkcję maszyn biurowych i komputerów, produkcję maszyn i aparatury elektrycznej, gdzie indziej niesklasyfikowaną, produkcję sprzętu i urządzeń radiowych, telewizyjnych i telekomunikacyjnych, produkcję instrumentów medycznych, precyzyjnych i optycznych, zegarów i zegarków, produkcję pojazdów samochodowych, przyczep i naczep oraz produkcję pozostałego sprzętu transportowego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie nieopublikowanych danych Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy.

Analiza danych zaprezentowanych w tabeli 5 wskazuje, że zarówno w 1999 r., jak i w 2006 r. największy udział w kapitale zagranicznym w przedsiębiorstwach województwa kujawsko-pomorskiego z udziałem tego kapitału reprezentujących sekcję przetwórstwo przemysłowe miały działy o niskim i średnim poziomie zaawansowania technologicznego – działy pracochłonne (tu udział ten był największy), surowcochłonne i działy standardowej produkcji o bazowej technologii. W 1999 r. udział ten wynosił 58,1%, a w 2006 r. – 37,1%, podczas gdy udział działów o najbardziej zaawansowanej technologicznie produkcji (działów technologicznie intensywnych opartych na dostawach komponentów i dzia-

łów technologicznie intensywnych opartych na technologii innowacyjnej) – odpowiednio 14,4% i 14,3%. Należy jednak zauważyć, że pomimo dominującego udziału działów o niskim i średnim stopniu zaawansowania technologicznego w wartości kapitału zagranicznego ogółem, ich udział w 2006 r. był zdecydowanie niższy niż w 1999 r. Spadek tego udziału był wynikiem spadku udziału przede wszystkim działów pracochłonnych, ale również surowcuchłonnych i działów standardowej produkcji o bazowej technologii. Udział działów o wysokim stopniu zaawansowania technologicznego – świadczących o stopniu nowoczesności procesów produkcyjnych w gospodarce regionu – pozostał na prawie niezmiennym poziomie. W 1999 r. wynosił on 14,4%, a w 2006 r. – 14,3%. Ten nieznaczny spadek był związany ze zmniejszeniem udziału działów opartych na technologii innowacyjnej. W przypadku działów technologicznie intensywnych opartych na dostawach komponentów udział ten zwiększył się z 10,1% w 1999 r. do 12,0% w 2006 r.

Należy przy tym podkreślić, że nieznacznemu spadkowi udziału działów o najwyższym stopniu zaawansowania technologicznego towarzyszył wielokrotny wzrost wartości napływu kapitału zagranicznego. W przypadku działów technologicznie intensywnych opartych na dostawach komponentów był to wzrost prawie czterokrotny, a w przypadku działów technologicznie intensywnych opartych na technologii innowacyjnej – 1,8-krotny (tabela 5).

Spostrzeżenia te dowodzą, że w województwie kujawsko-pomorskim w okresie 1999–2006 zmniejszyło się zaangażowanie inwestorów zagranicznych w działach o niskim i średnim stopniu zaawansowania technologicznego na rzecz działów intensywnych technologicznie. Świadczy to o pozytywnej (choć powolnej) zmianie struktury zagranicznych inwestycji bezpośrednich w województwie, a także (pośrednio) o jego rozwoju gospodarczym. Mając przy tym na uwadze, że na koniec 2006 r. udział kapitału japońskiego w całkowitym kapitale podstawowym przedsiębiorstw z udziałem zagranicznym w województwie kujawsko-pomorskim wynosił tylko 3,3%, a na koniec 2007 r. już 22,5%, należy sądzić, że inwestycje japońskie przyczynią się do utrwalenia, a być może nawet do poprawy tego korzystnego, z punktu widzenia gospodarki regionu, podziału produkcji.

Przy ocenie efektów działalności przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego z punktu widzenia gospodarki regionu zasadnicze znaczenie, oprócz napływu kapitału inwestycyjnego, ma także wpływ tych przedsiębiorstw na regionalny rynek pracy. W przypadku inwestycji japońskich ulokowanych w Crystal Parku ocena ich oddziaływania na sferę zatrudnienia w regionie nie jest jednoznaczna. Z jednej strony, ze względu na warunki, jakie muszą spełnić inwestorzy uzyskujący pozwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej w specjalnej strefie ekonomicznej, wydaje się, że bezpośredni wpływ inwestycji zlokalizowanych w Crystal Parku na rynek pracy województwa kujawsko-pomorskiego w aspekcie ilościowym należy ocenić pozytywnie. Przedsiębiorstwa prowadzące działalność gospodarczą na terenie strefy są bowiem zobowiązane do utworzenia określonej liczby miejsc pracy. Ponadto, ze względu na powiązania kooperacyjne z miejscowymi przedsiębiorstwami można sądzić, że napływ kapi-

tału z Japonii jest również związany z tworzeniem miejsc pracy w innych podmiotach (tzw. efekty mnożnikowe). Kapitał japoński ulokowany już w województwie kujawsko-pomorskim może być także czynnikiem warunkującym napływ kolejnych inwestorów, podążających za liderem w branży lub za kluczowym partnerem gospodarczym¹². W związku z tym przyczynić się może do zwiększenia również w przyszłości liczby miejsc pracy w regionie.

Inną kwestią są warunki zatrudnienia, jakie oferują przedsiębiorstwa zlokalizowane w Crystal Parku. Trudno jest je oceniać nie dysponując rzetelnymi, obiektywnymi informacjami na ten temat. Jednak pojawiające się w lokalnej prasie krytyczne artykuły dotyczące warunków pracy w przedsiębiorstwach w Crystal Parku¹³ rzucają cień na przedstawiane w pozytywnym świetle, głównie przez władarzy regionu, oddziaływanie przedsiębiorstw z udziałem kapitału japońskiego na sferę społeczną województwa.

5. PODSUMOWANIE

Na koniec 2007 r. w strukturze kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie kujawsko-pomorskim według kraju pochodzenia miała miejsce znacząca zmiana w porównaniu do lat poprzednich. Od 2003 r. do 2006 r. obserwowano systematyczny wzrost wartości kapitału z dwóch krajów (Niderlandy i Niemcy), które zajmowały w tym okresie pierwsze dwa miejsca pod względem udziału kapitału zagranicznego w całkowitym kapitale podstawowym przedsiębiorstw z udziałem zagranicznym w województwie kujawsko-pomorskim. Natomiast na koniec 2007 r. zarówno wartość kapitału niemieckiego, jak i niderlandzkiego była mniejsza niż na koniec 2006 r. Ponadto, na koniec 2007 r. odnotowano duży wzrost wartości kapitału pochodzącego z Japonii (z 55,3 mln zł na koniec 2006 r. do 432,1 mln zł na koniec 2007 r.), któremu towarzyszył znaczący wzrost udziału tego kapitału w całkowitym kapitale podstawowym przedsiębiorstw z udziałem zagranicznym w regionie (z 3,3% na koniec 2006 r. do 22,5% na koniec 2007 r.). Wzrost wartości kapitału japońskiego w województwie kujawsko-pomorskim był związany przede wszystkim ze stworzeniem preferencyjnych warunków funkcjonowania przedsiębiorstwom z udziałem tego

¹² Podążanie za kluczowym partnerem handlowym, tzn. japońskim Sharp Corporation, było przyczyną ulokowania w Crystal Parku inwestycji innych przedsiębiorstw z kapitałem japońskim.

¹³ PIP: Sharp do poprawki, „Gazeta Toruń” z dnia 28.02.2007 r.; M. Oberlan, „Solidarność” *zmieni* Sharpa, „Nowości” z dnia 3.11.2007 r.; M. Oberlan, *Uderzenie związkowców w japoński koncern*, „Nowości” dnia 29.03.2008 r.; M. Oberlan, *Sharp na czarnej liście pracodawców*, „Nowości” z dnia 1.04.2008 r.; M. Oberlan, *Z pamiętnika sharpownika*, „Nowości” z dnia 4.04.2008 r.; M. Oberlan, *Szukają poparcia w kraju i ... Japonii*, „Nowości” z dnia 3.06.2008 r.; M. Oberlan, *Mitologia. Komentarz. O pracy w Skarpie*, „Nowości” z dnia 3.06.2008 r.; M. Oberlan, *W Sharpie chcę pracy i kasy*, „Nowości” z dnia 28.01.2009 r.

kapitału, poprzez utworzenie w województwie podstrefy Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

Wydaje się, że ze względu na znaczny, ponad 22% udział kapitału japońskiego w całkowitym kapitale podstawowym przedsiębiorstw z udziałem zagranicznym w województwie kujawsko-pomorskim, wpływ przedsiębiorstw z udziałem kapitału japońskiego na gospodarkę tego regionu będzie odczuwalny. Wydaje się również, że pomimo trudności w jednoznacznej ocenie napływu tego kapitału do regionu, należy spodziewać się przewagi pozytywnych efektów działalności przedsiębiorstw z udziałem tego kapitału nad efektami negatywnymi.

Ocena oddziaływania przedsiębiorstw z udziałem kapitału japońskiego na gospodarkę województwa kujawsko-pomorskiego jest utrudniona nie tylko ze względu na stosunkowo krótki okres ich funkcjonowania w tym regionie, ale przede wszystkim ze względu na nieujawnianie wielu informacji o tych przedsiębiorstwach zarówno przez nie same, przez zarządzającego PSSE, jak i Urząd Statystyczny w Bydgoszczy (ten ostatni jest zobowiązany do zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej). Niemniej jednak można spróbować dokonać bardzo ogólnej, wstępnej oceny oddziaływania tych podmiotów na gospodarkę regionu bazując na danych, które są dostępne.

Dane za lata 1999–2006 dotyczące zaangażowania inwestorów zagranicznych w przetwórstwo przemysłowe w województwie kujawsko-pomorskim wskazują, że powoli zmienia się struktura kapitału zagranicznego zaangażowanego w tej sekcji, tzn. zmniejsza się udział inwestorów zagranicznych w działach o niskim i średnim stopniu zaawansowania technologicznego na rzecz działów intensywnych technologicznie, co świadczy o kształtowaniu się korzystnego, z punktu widzenia gospodarki regionu, podziału produkcji. Do utrwalenia tej korzystnej struktury mogą przyczynić się m.in. inwestycje japońskie, ponieważ większość przedsiębiorstw z udziałem kapitału japońskiego działających w Crystal Parku to podmioty reprezentujące zaawansowane technologicznie sektory gospodarki.

Działalność przedsiębiorstw z udziałem kapitału japońskiego należy również wiązać ze wzrostem liczby zatrudnionych w regionie, ponieważ tworzenie nowych miejsc pracy jest zobowiązaniem tych podmiotów wynikającym z uzyskanego zezwolenia na prowadzenie działalności w Crystal Parku i warunkuje otrzymanie pomocy publicznej. Ocena wpływu tych podmiotów na warunki pracy w regionie nie jest już jednak jednoznaczna.

BIBLIOGRAFIA

Działalność gospodarcza podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2003–2004, Urząd Statystyczny w Bydgoszczy Bydgoszcz 2006.

- Działalność spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie kujawsko-pomorskim w 2007 r.*, Urząd Statystyczny w Bydgoszczy Bydgoszcz, marzec 2009 r., opracowanie sygnalne.
- Kalinowski T. (red.), *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2006*, IBnGR, Gdańsk 2006.
- Kalinowski T. (red.), *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2007*, IBnGR, Gdańsk 2007.
- Kalinowski T. (red.), *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2008*, IBnGR, Gdańsk 2008.
- Kola-Bezka M., *Struktura kapitału zagranicznego w województwie kujawsko-pomorskim*, [w:] M. Kola-Bezka, M. Kuzel, I. Sobczak, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w województwie kujawsko-pomorskim – stan i znaczenie kapitału dla gospodarki województwa*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2009.
- Kuzel M., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne – informacje wprowadzające*, [w:] M. Kola-Bezka, M. Kuzel, I. Sobczak, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w województwie kujawsko-pomorskim – stan i znaczenie kapitału dla gospodarki województwa*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2009.
- Oberlan M., „Solidarność” *zmieni Sharpa*, „Nowości” z dnia 3.11.2007 r.
- Oberlan M., *Uderzenie związkowców w japoński koncern*, „Nowości” z dnia 29.03.2008 r.
- Oberlan M., *Sharp na czarnej liście pracodawców*, „Nowości” z dnia 1.04.2008 r.
- Oberlan M., *Z pamiętnika sharpownika*, „Nowości” z dnia 4.04.2008 r.
- Oberlan M., *Szukają poparcia w kraju i ... Japonii*, „Nowości” z dnia 3.06.2008 r.
- Oberlan M., *Mitologia. Komentarz. O pracy w Skarpie*, „Nowości” z dnia 3.06.2008 r.
- Oberlan M., *W Skarpie chcą pracy i kasy*, „Nowości” z dnia 28.01.2009 r.
- PIP: Sharp do poprawki*, „Gazeta Toruń” z dnia 28.02.2007 r.
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 15 kwietnia 2005 r. w sprawie ustalenia planu rozwoju Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, Dz.U. 2005 Nr 81 poz. 707 z późniejszymi zmianami.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 grudnia 2006 r. w sprawie pomorskiej specjalnej strefy ekonomicznej, Dz.U. 2006 Nr 228 poz. 1667.
- <http://www.kujawsko-pomorskie.pl> [23.03.2009].
- <http://www.mg.gov.pl> [23.03.2009].
- <http://www.stat.gov.pl> [23.03.2009].
- <http://www.strefa.gda.pl> [23.03.2009].

JAPANESE DIRECT INVESTMENT IN THE KUJAWY-POMERANIA PROVINCE

Summary: The paper presents changes in structure of foreign direct investment in the Kujawy-Pomerania Province by country of origin in the period 2003–2007. It presents huge growth of share and value of Japanese direct investment. The next part of the paper considers Crystal Park in Ostaszewo which is the area of Pomeranian Special Economic Zone in the Kujawy-Pomerania Province. It is a place where Japanese capi-

tal was located. The last part of the paper presents rough breakdown of influence of enterprises with share of Japanese capital on the regional economy in the fields of labor market and sectors of production by different levels of technology.

Key words: Japanese direct investment, Crystal Park in Ostaszewo.

*Dr Maria Kola-Bezka
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Katedra Integracji Europejskiej i Studiów Regionalnych
ul. Gagarina 13a
87-100 Toruń
e-mail: mkola@econ.umk.pl*